

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 2

Ενότητα 6: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές
Προσεγγίσεις στις Ειδικές Δυσκολίες Μάθησης
Ταφιάδης Διονύσιος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 2

Ενότητα 6: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές
Προσεγγίσεις στις Ειδικές Δυσκολίες Μάθησης.

Ταφιάδης Διονύσιος

Επιστημονικός Συνεργάτης

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

Περιεχόμενα ενότητας

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (1 από)

- Η κατάκτηση της δεξιότητας της γραπτής έκφρασης από το μαθητή είναι μια διαδικασία πολύπλοκη, δυναμική και δύσκολη. Ο γραπτός λόγος είναι μια κωδικοποίηση δεύτερου βαθμού. Η σχέση μεταξύ πραγματικού και γραπτού σημείου μεσολαβείται από το ηχητικό σημείο.

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (2 από)

- Η γραφή δεν είναι κωδικοποίηση του πραγματικού αλλά μιας ηχητικής παραγωγής που η ίδια είναι το υποκατάστατο του πραγματικού. Είναι συμβολισμός της προφοράς με οπτικά σύμβολα πάνω σε στέρεο και διατηρητέο υλικό. Είναι κωδικοποίηση-αναπαραγωγή του προφορικού λόγου σύμφωνα με ένα συμβατικό σύστημα οπτικών σημείων (γραφημάτων).

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (3 από)

- Η ορθή γραφή (ορθογραφία) είναι κυρίως μάθηση αντιστοιχιών φωνημάτων-γραφημάτων και κοινωνικών συμβάσεων (κανόνων). Τα άτομα με δυσορθογραφία δε σέβεται τις γραπτές αναπαραγωγές των λέξεων, τις οποίες ακούει ή βλέπει, τη σειρά των γραμμάτων τα οποία τη συνθέτουν ή δεν σημειώνει τους ήχους των λέξεων με τα αντίστοιχα γραφήματα ή συμπλέγματα γραμμάτων αλλά προσθέτει, παραλείπει ή αντιμεταθέτει γραφήματα.

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (4 από)

- Ένα άτομο μπορεί να διαβάσει, όταν γνωρίζει:
- Τα γραφηματικά στοιχεία των λέξεων
- Τη γραφηματικο-φωνηματική αντιστοιχία τους
- Τις έννοιες των λέξεων

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (5 από)

- Ένα άτομο μπορεί να διαβάζει, όταν γνωρίζει:
- Τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες της γλώσσας. Ποτέ ένας αρχάριος αναγνώστης δεν προσεγγίζει το νόημα ενός άγνωστου κειμένου αγνοώντας εντελώς τη γραφηματικο-φωνηματική αντιστοιχία και χωρίς να προσφεύγει σε φωνογραφικές διεργασίες.

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (6 από)

- Και αντίστροφα, ένα άτομο μπορεί να γράφει, όταν γνωρίζει ή αναγνωρίζει:
- Τα ηχητικά σημεία (φωνήματα) του προφορικού λόγου
- Τη φωνηματικο-γραφηματική αντιστοιχία τους
- Τις έννοιες των λέξεων που ακούει ή θέλει να γράψει
- Τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες της γλώσσας.

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης (7 από)

- Συχνά η αποτυχία στη μάθηση του γραπτού λόγου (ανάγνωσης και γραφής) οδηγεί στη σχολική αποτυχία (Βάμβουκας, Βασιλάκη, Αναστάση, Θεοδωρακάκου, Σαμαρά, Χατζάκη, χ.χ.).

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης

Στάδια Ανάπτυξης

της Ανάγνωσης (1 από 18)

- Οι πιο σημαντικές θεωρίες για τα στάδια ανάπτυξης της ανάγνωσης είναι αυτές των Frith και Chall, καθώς και το μοντέλο των Bear et al. Η θεωρία των τριών σταδίων της Frith και η θεωρία των έξι σταδίων του Chall περιγράφουν τη πορεία κατάκτησης της ανάγνωσης και τη φύση των αναπτυξιακών προβλημάτων ανάγνωσης. Οι Bear et al (1996) παρουσίασαν ένα μοντέλο τεσσάρων σταδίων ανάπτυξης της ανάγνωσης, της γραφής και του συλλαβισμού.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (2 από 18)

- Στις θεωρίες των σταδίων, η διάρκεια για την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής μπορεί να εκτιμηθεί ως μια ακολουθία βημάτων, τα οποία ενώνουν τις γνωστικές αλληλεπιδράσεις με άλλες απαραίτητες αναπτυξιακές διαδικασίες.
- Η ικανότητα της ανάγνωσης αναπτύσσεται με χρονολογική ηλικία και εμφανίζει εκρήξεις και σταθεροποιήσεις κατά την ανάπτυξη της.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (3 από 18)

- Η Frith (1985) υποστήριξε ότι, αν η αποτυχία συμβαίνει σε ένα συγκεκριμένο στάδιο κατά τη διάρκεια ανάπτυξης της ανάγνωσης, ο μαθητής δε θα κατορθώσει να περάσει στο επόμενο βήμα.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (4 από 18)

- Για να θεωρηθεί κανείς καταρτισμένος στο γραπτό λόγο χρειάζεται αρχικά να γνωρίζει τις τρεις βασικές στρατηγικές, όπου η κάθε μια ενώνεται με την επόμενη καθώς η ικανότητα αποκωδικοποίησης του αναγνώστη αναπτύσσεται γρήγορα και εύστοχα. Τα τρία είδη των στρατηγικών, η λογογραφική, η αλφαβητική και η ορθογραφική θα συζητηθούν ως στάδια ανάπτυξης.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (5 από 18)

- Λογογραφικό στάδιο: ανάδυση της αναγνώρισης των γραμμένων λέξεων.
- Σύμφωνα με τη θεωρία νευρογλωσσολογικής ανάπτυξης του Locke, μέχρι να υπάρχει μια διακοπή στην ανάπτυξη των παιδιών, τα παιδιά αποκτούν λόγο ως απάντηση στο βιολογικά καθορισμένο χρονοδιάγραμμα χωρίς να χρειάζονται τυπικές οδηγίες για να κατανοήσουν τη λεκτική έκφραση.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (6 από 18)

- Εφοδιασμένα με τα θεμέλια του προφορικού γλωσσικού συστήματος, τα παιδιά ηλικίας πέντε ετών πηγαίνουν στο σχολείο και αντιμετωπίζουν το συχνό επίμοχθο έργο της εκμάθησης της ανάγνωσης. Σύμφωνα με τους Gough και Juel (1991) το παιδί που φοιτά στη πρώτη τάξη γνωρίζει ήδη τις περισσότερες λέξεις τις οποίες θα συναντήσει γραπτά για τα επόμενα τρία χρόνια. Αυτό όμως που δεν γνωρίζει είναι το πώς γράφονται αυτές οι λέξεις.

Στάδια Ανάπτυξης

της Ανάγνωσης (7 από 18)

- Αλφαβητικό στάδιο: εκμάθηση του τρόπου που η ομιλία απεικονίζεται με την ορθογραφία.
- Ο Chall αναφέρθηκε σε αυτό ως *Στάδιο 1: Αρχική ανάγνωση και αποκωδικοποίηση (βαθμίδες 1-2, ηλικίες 6-7 ετών)*. Εκτός από την ανάγκη για το γενικό απόθεμα της επίγνωση της μητρικής γλώσσας και την ικανότητα να διακρίνουν οπτικά τα γραφικά σύμβολα, οι αναγνώστες που ξεκινούν να διαβάζουν θα χρειαστεί να ανακαλύψουν ή πώς να την αποκρυπτογραφήσουν.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (8 από 18)

- Χρειάζεται να μάθουν την “αλφαβητική αρχή”, τη σχέση που υπάρχει μεταξύ της γραπτής λέξης και του συλλαβισμού της. Η ικανότητα να σχηματίζουν συνδετικούς κρίκους μεταξύ της ομιλίας και της γραφής – να μαθαίνουν πώς να κάνουν συσχετίσεις μεταξύ των μονάδων του λόγου (φωνήματα) και των ειδικών γραμμάτων (γραφήματα) αναπαριστώντας τα – είναι ο πυρήνας της εκμάθησης της γραφής. Frith (1986)

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (9 από 18)

- Ορθογραφικό στάδιο: εκμάθηση μεγαλύτερων γραπτών μονάδων.
- Είναι πιθανό το παιδί που αρχίζει να διαβάζει να μπορεί να θέσει σε λειτουργία τη διαδικασία εκμάθησης της ανάγνωσης χωρίς επίγνωση της αλφαβητικής αρχής.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (10 από 18)

- Ορθογραφικό στάδιο: εκμάθηση μεγαλύτερων γραπτών μονάδων.
- Ωστόσο, σύμφωνα με τον Perfetti (1991), το είδος της ανάγνωσης που επιτρέπει στον αναγνώστη να διαβάσει καινούριες λέξεις -να μεταβάλλει την ανάγνωση περισσότερο σε παραγωγική διαδικασία παρά σε διαδικασία απομνημόνευσης- προϋποθέτει την επίγνωση της αλφαβητικής αρχής.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (11 από)

- Οι κύριες θέσεις της αναγνωστικής ετοιμότητας που υιοθετήθηκαν από την εκπαιδευτική κοινότητα (Dowing & Thackray, 1975; Harris & Sipray, 1979) μπορούν να περιγραφούν ως εξής:
- Τα παιδιά πρέπει να είναι τουλάχιστον 5 ή 6 χρονών για να μάθουν να διαβάζουν.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (12 από 18)

- Αναγνωστική ετοιμότητα
- Η ανάγνωση είναι πρωταρχικά μια οπτική διαδικασία συσχέτισης των γραπτών συμβόλων με τους αντίστοιχους ήχους τους.
- Η διδασκαλία της ανάγνωσης μπορεί να είναι αποδοτική μόνο αν το παιδί έχει κατακτήσει μια σειρά προαπαιτούμενων δεξιοτήτων. Μόνο τότε μπορεί να συμπεριφερθεί ως εγγράμματο άτομο.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (13 από 18)

- Το βάρος δίνεται στη διδασκαλία της ανάγνωσης και στη γραφή μόνο των γραμμάτων. Οι άλλες όψεις της γραφής μπορούν να περιμένουν ώσπου να ολοκληρωθεί η αναγνωστική δεξιότητα. Με άλλα λόγια οι δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής θεωρούνται αλληλένδετες, δεν αναπτύσσονται ταυτόχρονα αλλά διαδοχικά.
- Ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος εκμάθησης της ανάγνωσης είναι η τυπική διδασκαλία.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (14 από 18)

- Η διδασκαλία ανάγνωσης και γραφής πρέπει να είναι συστηματική και να ακολουθεί λογικά, καλά δομημένα, διαδοχικά στάδια.
- Η διδασκαλία επικεντρώνεται κυρίως στην τυπική άποψη της ανάγνωσης και αγνοεί τις λειτουργικές χρήσεις της.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (15 από 18)

- Όλα τα παιδιά, κατά την κατάκτηση της αναγνωστικής δεξιότητας, περνούν μέσα από προκαθορισμένα, διαδοχικά στάδια. Η πρόοδος τους μέσα από αυτή την ιεραρχημένη πορεία πρέπει να παρακολουθείται στενά και να καταγράφεται με περιοδικές τυπικές δοκιμασίες.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (16 από 18)

- Τυχόν εμπειρίες που προϋπήρξαν της τυπικής συστηματικής διδασκαλίας δεν έχουν σχέση με την πορεία της κατάκτησης της ανάγνωσης, εφόσον ακολουθείται μια λογική σειρά στη διαδικασία της επίσημης διδασκαλίας.
- Η διδασκαλία της ανάγνωσης είναι μια τυπική διαδικασία χωρίς συναισθηματικές προεκτάσεις.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (17 από 18)

- Αν και οι παραπάνω απόψεις συνεχίζουν να επικρατούν, υπάρχουν ενδείξεις (Hall, 1987; Teale & Sulzby, 1989) πως η αναμφισβήτητη αποδοχή τους κλονίζεται. Η έρευνα και η πράξη των τελευταίων λίγων δεκαετιών έχουν μεταβάλει σημαντικά τις απόψεις γύρω από τον τρόπο και τη διαδικασία με την οποία τα παιδιά μιλούν στο χειρισμό του γραπτού λόγου.

Στάδια Ανάπτυξης της Ανάγνωσης (18 από 18)

- Μια σειρά ερευνών της τελευταίας τριακονταετίας (Ferreiro E., & Teberosky A., 1982; Teale W., & Sulzby E., 1986, Nielsen D., & Monson D., 1996, Delogne R., 1978, Stratton J., 1996, Goodman Y., 1984) καταλήγει στο γενικό συμπέρασμα ότι δομές γραφής και ανάγνωσης έχουν ήδη κατακτηθεί από την προσχολική ηλικία και ότι τα παιδιά μπαίνουν στο δημοτικό σχολείο με ένα γνωστικό φορτίο και με συγκεκριμένες ιδέες και αντιλήψεις για το γραπτό λόγο.

Βαθμός Ετοιμότητας Γραφής και Ανάγνωσης

Αναδυόμενος Γραμματισμός (1 από 3)

- Ο όρος «αναδυόμενος γραμματισμός» χρησιμοποιείται για να δηλώσει την ιδέα ότι η κατάκτηση των δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης νοείται ως αναπτυξιακή συνέχεια που αρχίζει πολύ νωρίς στη ζωή του παιδιού, ως αποτέλεσμα παρακίνησης και κινήτρων που προέρχονται από το περιβάλλον, παρά ως φαινόμενο που ξεκινά με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο.

Αναδυόμενος Γραμματισμός (2 από 3)

- Η απόκτηση των δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης θεωρείται ότι «αναδύεται» μέσα από την ανάπτυξη του προφορικού λόγου και των πρώτων, συχνά μη συμβατικών, προσπαθειών των παιδιών να διαβάσουν και να γράψουν. Η μελέτη της «ανάδυσης του γραμματισμού» περιλαμβάνει δεξιότητες, γνώσεις και στάσεις που θεωρούνται ως αναπτυξιακοί προάγγελοι των συμβατικών μορφών ανάγνωσης και γραφής καθώς και το περιβάλλον που τους υποστηρίζει.

Αναδυόμενος Γραμματισμός (3 από 3)

- Ο αναδυόμενος γραμματισμός έχει καταλήξει να συμβολίζει έναν τρόπο σκέψης σχετικά με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης στην πρώιμη παιδική ηλικία σύμφωνα με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ένα περιβάλλον που είναι πλούσιο σε γραπτό λόγο και παρέχει στα παιδιά πολλές ευκαιρίες να εμπλακούν σε μια ποικιλία σχετικών δραστηριοτήτων και γλωσσικών εμπειριών. (Κουτσουράκη & Βάμβουκας, 2000,; Τάφα, 2001).

Δυσγραφία

Δυσγραφία (1 από 13)

- Η διαταραχή αυτή χαρακτηρίζεται από μειωμένη ικανότητα του παιδιού να συνθέσει ένα γραπτό κείμενο. Τα γραπτά των παιδιών με διαταραχή της γραπτής έκφρασης δύσκολα γίνονται κατανοητά από τους άλλους. Οι κυριότερες μορφές των δυσκολιών γραπτής έκφρασης είναι τρείς:
- (Α) Ειδική δυσκολία στην ορθογραφημένη γραφή.

Δυσγραφία (2 από 13)

- Β) Ειδική δυσκολία γραφής που έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή μη αναγνωρίσιμων γραπτών κειμένων λόγω δυσχέρειας των γραφοκινητικών δεξιοτήτων (υπερβολικά πολλά ορθογραφικά λάθη, πολλές μουτζούρες κ.ά.)
- Γ) Διαταραχή που αφορά τη γραπτή έκφραση του παιδιού . Το περιεχόμενο του κειμένου δεν είναι κατανοητό.

Δυσγραφία (3 από 13)

Χαρακτηριστικά Δυσγραφίας

- 1) Συντόμευση λέξεων (στατης αντί στρατιώτης , λνο αντί λάχανο).
- 2) Αντικατάσταση γραμμάτων που μοιάζουν φωνητικά ή οπτικά μεταξύ τους . Συχνότερες είναι οι αντικαταστάσεις των συμφώνων , συχνότερα των β-φ , γ-χ , δ-θ . Άλλες συχνές αντικαταστάσεις είναι των θ-φ , β-θ , π-κ , π-τ , ζ-ξ , ξ-ψ , ζ-σ . Αντικαταστάσεις γίνονται και μεταξύ των φωνηέντων , όπως α-ε , ε-ι , α-ο ,

Δυσγραφία (4 από 13)

- 3) Παραλείψεις ή επαναλήψεις γραμμάτων και συλλαβών μέσα στην ίδια λέξη (λιμουλα αντί λιμνούλα , πετααω αντί πετάω)
- 4) Αντιστροφές και μεταθέσεις γραμμάτων και συλλαβών μέσα στην ίδια λέξη (φρενω αντί φέρνω , περτα αντί πέτρα)

Δυσγραφία (5 από 13)

- 5) Σύγχυση με τα συμπλέγματα των συμφώνων (πατσα αντί πάστα , αφος αντί άνθος)
- 6) Δεν τονίζονται ή παρατονίζονται οι λέξεις.
- 7) Αγνόηση των σημείων στίξης . Στις πρώτες τάξεις του δημοτικού αγνοείται ακόμη και η τελεία .

Δυσγραφία (6 από 13)

- 8) Παράλειψη ή επανάληψη μικρών λειτουργικών λέξεων (και, να, θα) .
- 9) Σπάνια ή ακατάλληλη χρήση των κεφαλαίων (ο γιάννης Έφαγε παγωτό) .
- 10) Κολλάνε τις λέξεις μεταξύ τους (Οαντώνησκαιγω, οπατερασου).
- 11) Ακατάστατη γραφή. Πολλές μουτζούρες και σβησίματα, ανισομεγέθη γράμματα και ατελής ευθυγράμμιση των λέξεων .

Δυσγραφία (7 από 13)

12) Συντακτικά λάθη .

13) Περιεχόμενο: Χρησιμοποιούν τηλεγραφική μορφή γραπτού , έχουν περιορισμένο λεξιλόγιο και συχνά γράφουν με παρατακτική σύνταξη.

14) Τρόπος γραφής: Κρατούν μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των γραμμάτων, έχουν ατελή ευθυγράμμιση, τα γράμματά τους παρουσιάζουν ανομοιόμορφο μέγεθος, ενώ υπάρχουν και δυσμορφίες, μουτζούρες και σβησίματα. Ο ρυθμός γραφής τους είναι αργός.

Δυσγραφία (8 από 13)

- 15) Μορφολογικά στοιχεία: Δεν χρησιμοποιούν σημεία στίξης, χρόνους, και έχουν δυσκολίες στη σύνταξη και τη γραμματική .
- 16) Ακουστική αντίληψη: Δεν βάζουν τόνους ή παρατονίζουν, διαχωρίζουν λέξεις που δεν πρέπει (ξανά πέρασε) ή συνθέτουν δύο λέξεις (σαλονίμας).
- 17) Οπτική αντίληψη: Συγχέουν οπτικά τη φορά των γραμμάτων (ξ, π) και χρησιμοποιούν κεφαλαία και μικρά γράμματα ανακατεμένα .

Δυσγραφία (9 από 13)

- 18) Γενικά , τα παιδιά με ειδικές δυσκολίες στην ελεύθερη γραφή προσπαθούν να αποφύγουν τα γράψιμο και το τετράδιό είναι ακατάστατο .
- 19) Αντιστρέφει τη σειρά των γραμμάτων του αλφάβητου και τα γράμματα μέσα στις συλλαβές ή τις λέξεις (πχ. ρο αντί ορ ή πα αντί απ . κλπ).
- 20) Αντικαθιστά λέξεις με άλλες (πχ. σκλάβος αντί δούλος).

Δυσγραφία (10 από 13)

- 21) Παραλείπει συνθετικές λέξεις (πχ. ο, το, σε, με, και).
- 22) Προσθέτει άχρηστα γράμματα στις λέξεις (πχ. σππίτι).
- 23) Παραλείπει γράμματα στις λέξεις (πχ. χμα αντί χώμα ή πότα αντί πόρτα).
- 24) Αντιστρέφει όλη τη λέξη (πχ. ιζαμ αντί μαζί) .
- 25) Αντιστρέφει τα φωνήεντα σε 1 λέξη (πχ. εατός αντί αετός) .

Δυσγραφία (11 από 13)

- 26) Αντιστρέφει τη σειρά των γραμμάτων σε μια λέξη (πχ. λπένω αντί πλένω).
- 27) Αντιστρέφει τη σειρά των συλλαβών σε μια λέξη (πχ. νώπι αντί πίνω).
- 28) Αντικαθιστά γράμματα σε λέξεις που συγχέονται και μοιάζουν φωνολογικά (πχ. θάσος αντί δάσος).
- 29) Χρησιμοποιεί κεφαλαία γράμματα μέσα στη λέξη και όχι στην αρχή της (πχ. άνεΜος).

Δυσγραφία (12 από 13)

- 30) Αναμειγνύει όταν γράφει άρθρα και πλάγια γράμματα.
- 31) Όταν γράφει , παρατηρείται αστάθεια στο σχήμα και στην κλίση των γραμμάτων.
- 32) Όταν γράφει , τα γράμματα του έχουν ακανόνιστα μεγέθη και σχήματα.
- 33) Κάνει κακή χρήση των γραμμάτων και των περιθωρίων.

Δυσγραφία (13 από 13)

- 34) Γράφει αργά.
- 35) Ο γραπτός λόγος στις εκθέσεις τους είναι συχνά ασαφής , φτωχός , με συντακτικά ή και σημασιολογικά λάθη.
- 36) Έχουν ιδιαίτερες δυσκολίες στη γραπτή έκφραση , σε αντίθεση με την προφορική.

Δυσορθογραφία

Δυσορθογραφία (1 από 5)

- Η Δυσορθογραφία είναι η Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία που εκδηλώνεται με ασυνήθιστα επίμονη δυσκολία στην απόκτηση μόνο της ικανότητας για ορθογραφημένη γραφή. (Μαυρομάτη, 1995)
- Αναλυτικότερα είναι μια μαθησιακή δυσκολία που εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο στην απόκτηση της ικανότητας για ορθογραφημένη γραφή. (Κασσέρης, 2002)

Δυσορθογραφία (2 από 5)

Αίτια Δυσορθογραφίας

- 1 . Διαταραχές της οπτικής και ακουστικής αντίληψης .
- 2 . Διαταραχές της ανάπτυξης του προφορικού λόγου .
- 3 . Δυσκολία στην οργάνωση του χώρου και του χρόνου .
(Borel – Maisony, 1977)

Δυσορθογραφία (3 από 5)

Χαρακτηριστικά Δυσορθογραφίας

A. Λάθη στην τοποθέτηση των γραφημάτων στο χώρο

B. Φωνολογικά Λάθη

Γ. Λάθη Χρήσης (Ιστορική Ορθογραφία)

Δυσορθογραφία (4 από 5)

Χαρακτηριστικά Δυσορθογραφίας

- Δ. Λάθη στη χρήση διαφορετικών γραμμάτων ενός ίδιου ήχου
- Ε. Λάθη συμφωνίας γραμματικής κλίσης.
- Ζ. Αντικατάσταση λέξεων
- Η. Ομόηχες λέξεις

Δυσορθογραφία (5 από 5)

Διαφοροδιάγνωση Δυσγραφίας

- Η διαταραχή της γραπτής έκφρασης χαρακτηρίζεται από μειωμένη ικανότητα του παιδιού να συνθέσει ένα γραπτό κείμενο. Η μειωμένη αυτή δεξιότητα εκφράζεται με λάθη στην γραμματική ή στον τονισμό, κακή οργάνωση των παραγράφων, πολλά ορθογραφικά λάθη (Δυσορθογραφία), πολύ κακό γράψιμο (Δυσγραφία).

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV (1 από 4)

- Τα Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM-IV για την Διαταραχή της Γραπτής Έκφρασης είναι:
- **1.** Οι δεξιότητες γραφής, όπως μετρούνται με σταθμισμένες δοκιμασίες ατομικά είναι σημαντικά κατώτερες από τις αναμενόμενες της χρονολογικής ηλικίας του παιδιού, της νοημοσύνης του και της κατάλληλης για την ηλικία του εκπαίδευσης.

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV (2 από 4)

- Τα Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM-IV για την Διαταραχή της Γραπτής Έκφρασης είναι:
- **2.** Η διαταραχή στο Κριτήριο 1 παρεμποδίζει σημαντικά τη σχολική επίδοση ή τις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής (όπου απαιτείται σύνθεση γραπτών κειμένων). Εννοείται ότι απαιτείται, οι γραμματικά σωστές προτάσεις και η σωστή οργάνωση παραγράφων.

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV (3 από 4)

- Εάν υπάρχει αισθητηριακό έλλειμμα ή βλάβη, οι δυσκολίες στις δεξιότητες της γραφής είναι πολύ περισσότερες από αυτές που απορρέουν από την διαταραχή.
- Συχνά, η διαταραχή αυτή συνυπάρχει με Διαταραχή της Ανάγνωσης (Δυσλεξία) ή Διαταραχή των Μαθηματικών (Δυσαριθμησία). Είναι πολύ σπάνιο να εμφανιστεί μόνη της.

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV (4 από 4)

- Συνήθως η διαταραχή γίνεται εμφανής στη δεύτερη τάξη του Δημοτικού (αφού έχει προηγηθεί τυπικά επαρκής διδασκαλία στη σύνθεση προτάσεων), μερικές φορές και αργότερα.

Διαφοροδιάγνωση Δυσορθογραφίας

Διαφοροδιάγνωση Δυσορθογραφίας (1 από 2)

- Δυσορθογραφία είναι μία Μαθησιακή Δυσκολία που αφορά μόνο τη δυσκολία της γραφής τόσο στο επίπεδο της λέξης, όσο και στο επίπεδο της πρότασης και της σύνταξης γραπτής παραγράφου.

Διαφοροδιάγνωση Δυσορθογραφίας (2 από 2)

- Πρέπει να διαφοροποιείται από τη δυσλεξία που αφορά την αναγνωστική δυσχέρεια και τη δυσγραφία.
- Η Δυσορθογραφία συναντάται σε παιδιά με φυσιολογική νοημοσύνη (Πολομαρκάκη, 1989) και πολύ συχνά συνοδεύει την Δυσλεξία αλλά μπορεί να υπάρχει και μονή της χωρίς εμφανείς διαταραχές στην ανάγνωση (Snowling & Stackhouse, 1997).

Αξιολόγηση της Γραφής

Αξιολόγηση της Γραφής (1 από 5)

- Από κλινική παρατήρηση:
- Για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε την φύση και τις αιτίες της δυσκολίας ενός παιδιού στην γραφή, χρειαζόμαστε δείγματα αυθόρμητης γραφής, γραφής καθ' υπαγόρευση και αντιγραφής.

Αξιολόγηση της Γραφής (2 από 5)

- Από κλινική παρατήρηση:
- Η αξιολόγηση του γραπτού λόγου, και πιο συγκεκριμένα η αξιολόγηση της γραπτής έκφρασης πρόκειται για μια διπλή διαδικασία που περιλαμβάνει:
(α) την αξιολόγηση της προετοιμασίας, της γραφής και της διόρθωσης του κειμένου και (β) την αξιολόγηση του τελικού κειμένου που έγραψε ο μαθητής.

Αξιολόγηση της Γραφής (3 από 5)

- Αξιολόγηση με κριτήρια:
- Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση του γραπτού κειμένου είναι δέκα. (Shapiro, 1997)
  - 1. Εμφάνιση κειμένου.
  - 2. Χρήση λεξιλογίου.
  - 3. Εφαρμογή γραμματικών και συντακτικών κανόνων.

Αξιολόγηση της Γραφής (4 από 5)

- 4. Σωστή κεφαλαιοποίηση και στίξη.
- 5. Χρήση άλλων στοιχείων στίξης.
- 6. Σωστή σύνδεση προτάσεων.
- 7. Κατασκευή/ανάπτυξη παραγράφου.
- 8. Μορφοποίηση παραγράφου.
- 9. Οργάνωση (ροή) ολόκληρου του κειμένου.
- 10. Δημιουργικότητα του συντάκτη.

Αξιολόγηση της Γραφής (5 από 5)

- A ΤΕΣΤ
- ΑΘΗΝΑ ΤΕΣΤ
- VISUAL-MOTOR INTEGRATION TEST (BEERY'S)
- DTVP-2 (DEVELOPMENTAL TEST OF VISUAL PERCEPTION)
- MILLER ASSESSMENT FOR PRE-SCHOOLERS (MAP)
- LOWENSTEIN OCCUPATIONAL THERAPY COGNITIVE ASSESSMENT (LOTCA)

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (1 από 6)

- Σύμφωνα με τον Πόρποδα (2003) «Μια βασική αρχή που πρέπει να διέπει την υλοποίηση κάθε προγράμματος εκπαιδευτικής παρέμβασης για την υλοποίηση των Μαθησιακών Δυσκολιών είναι η ψυχολογική στήριξη του κάθε μαθητή που αντιμετωπίζει ανάλογες δυσκολίες. Η επιτυχία και η αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος αντιμετώπισης των μαθησιακών δυσκολιών, εξαρτάται από την εξατομίκευση της εκπαιδευτικής παρέμβασης και την προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στις δυνατότητες, τις ανάγκες και τις αδυναμίες του κάθε μαθητή».

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (2 από 6)

- Η ενότητα αυτή αναφέρεται σε διδακτικά προγράμματα που στοχεύουν στη βελτίωση της γραφής, δηλαδή να τονίζουν, να γράφουν προτάσεις με νόημα, να κρατούν αποστάσεις μεταξύ των λέξεων, να μην παραλείπουν γράμματα κ.λ.π.).
- Η διδασκαλία της γραφής είναι απαραίτητο να ακολουθήσει μια σταδιακή διαδικασία, η οποία πραγματοποιείται μέσα από τρία στάδια: α) της προ-γραφής, β) της γραφής και γ) της μετα- γραφής. (Παντελιάδου, 2009)

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (3 από 6)

1. Να μάθει να τονίζει σωστά τις λέξεις
2. Να γράφει προτάσεις, κρατώντας αποστάσεις μεταξύ των λέξεων
3. Να γράφει «σκέφτομαι και γράφω» πλούσιο σε ιδέες (όχι τηλεγράφημα)
4. Να γράφει σωστά λέξεις με –τσ και –τζ σε προτάσεις.
5. Να μάθει να χρησιμοποιεί το λεξικό για να βρίσκει οποιαδήποτε λέξη. (Φλωράτου, 2006)

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (4 από 6)

Τεχνικές Γραφής

- Δίνεται το περίγραμμα του θέματος και οι μαθητές τοποθετούν τα κύρια σημεία μέσα σ' αυτό ή
- Δίνεται ένα κείμενο με κάποια κενά, τα οποία συμπληρώνουν οι μαθητές.
- Στο κείμενο οι μαθητές μπορεί να συμπληρώνουν και ολόκληρα τμήματα
- Χρήση δίγραμμου τετραδίου για τη γραφή σε τρία επίπεδα.

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (5 από 6)

Γενικές αρχές για την οργάνωση προγραμμάτων παρέμβασης με στόχο την ορθογραφημένη γραφή.
(θέματα σχολικής ψυχολογίας, 2010)

- Παροχή κινήτρων
- Μοντελοποίηση της διαδικασίας εύρεσης της σωστής ορθογραφίας μιας λέξης από τον εκπαιδευτικό: Με τη υποδειγματική γραφή της λέξης, ο μαθητής κατανοεί τις διαδικασίες και τους κανόνες που ακολουθούνται στην ορθογραφία.

Θεραπευτικές Προσεγγίσεις (6 από 6)

- Ενθάρρυνση της αυτόματης ορθογραφίας προκειμένου να ενισχυθεί το αυτοσυναίσθημα του παιδιού και να νιώσει την ορθογραφία σαν μια φιλική δραστηριότητα.
- Έμφαση σε δραστηριότητες γραφής με νόημα και παροχή ανατροφοδότησης. Η ανατροφοδότηση πρέπει να είναι θετική και να οδηγεί σε θετική αντίληψη της ορθογραφίας από το παιδί.

Βιβλιογραφία

Borel-Maisonny, S. (1997) *Lecture et dyslexie*. In *Bull. D'audio-phonologie*, 7, no 2

Κασσέρης, Χ. (2002) *Θεωρητική Προσέγγιση, Παιδαγωγική Αντιμετώπιση*, Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα.

Μαυρομάτη, Δ. (1995) *Η κατάκριση του προγράμματος αντιμετώπισης της δυσλεξίας*, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Παντελιάδου, Σ. (2009) *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική πράξη. Τι και γιατί*, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 11η έκδοση, Αθήνα.

Πολομαρκάκη, Ε. (1989) *Δυσορθογραφία, Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό*, τόμος 3, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Πόρποδας, Δ.Κ. (2003) *Διαγνωστική αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών στο δημοτικό σχολείο (Ανάγνωση, Ορθογραφία, Δυσλεξία, Μαθηματικά)*, Εκδ. στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006 του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πάτρα.

Shapiro, E. S. (1997) *Academic Skills Problems: Direct Assessment and Intervention* (2nd ed.), New York: Guilford Press.

Snowling, J. M. & Stackhouse, J. (2006) *Dyslexia, speech and language, A Practitioner's Handbook* (2nd ed.), London: Whurr Publishers.

Φλωράτου, Μ. (2006) *Μαθησιακές Δυσκολίες και όχι τεμπελιά*, Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. (2015). Κλινική Άσκηση στην Λογοπαθολογία 2.
ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO137/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

